

Το ταξίδι της Βαλίτσας «Βιβλία Σωσίβια»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Βιβλία – Σωσίβια» έχει σχεδιαστεί από τη μουσειοπαιδαγωγό Θεοδώρα Κολυτέρα στα πλαίσια του προγράμματος «Φιλαναγνωσίας Διαδρομές σε Βιβλιοθήκες» του Υφυπουργείου Πολιτισμού μετά από πρωτοβουλία της Κυπριακής Ένωσης Βιβλιοθηκονόμων – Επιστημόνων Πληροφόρησης (ΚΕΒΕΠ), του Υφυπουργείου Πολιτισμού και του Ιδρύματος Χριστίνα Α. Αποστόλου.

Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε σε πολλές Βιβλιοθήκες τη σχολική χρονιά 2024-2025 (Δημόσιες, Δημοτικές και Πανεπιστημιακές) της Κύπρου. Βασίζεται στην ιδέα των βιβλίων ως «σωσίβια», με στόχο την ψυχική ενδυνάμωση των συμμετεχόντων και την υποστήριξή τους στη διαχείριση δύσκολων ζητημάτων και συναισθημάτων. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 7-11 ετών και έχει διάρκεια 60 λεπτών.

- Οι στόχοι του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι:
- Να ενισχυθεί η συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών
- Να αναγνωριστεί το βιβλίο ως «καταφύγιο» σε περιπτώσεις δύσκολων καταστάσεων
- Να εξοικειωθούν τα παιδιά με τη φιλαναγνωσία, την αγάπη για την ανάγνωση και το βιβλίο
- Να αποκομίσουν τα παιδιά μια θετική και ευχάριστη εμπειρία με τη λογοτεχνία.

Το ταξίδι της Βαλίτσας

Το ταξίδι της Βαλίτσας “Βιβλία-Σωσίβια” συνεχίζεται σε σχολεία. Αν θέλετε να κάνει σταθμό στο σχολείο σας, μπορείτε να συμπληρώσετε το σχετικό έντυπο που βρίσκεται στη σελίδα του Υφυπουργείου Πολιτισμού- Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού <https://tinyurl.com/msh6z5th> και να σταλεί στο filanagnosia@culture.gov.cy

Η παραλαβή της Βαλίτσας γίνεται με ευθύνη της/του υπεύθυνης/ου εκπαιδευτικού από το Υφυπουργείο Πολιτισμού- Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού, 3ο όροφο, γραφείο 304, από τη Συντονίστρια Πολιτιστικής Παιδείας κ. Δέσποινα Ηρακλέους. Το κάθε σχολείο μπορεί να κρατήσει τη βαλίτσα για διάστημα 10 ημερών.

Περιεχόμενο Βαλίτσας

Η Βαλίτσα περιλαμβάνει:

1. Έξι βιβλία του Τομ Πέρσιβαλ:
 - Η κακή μέρα της Κόνι – Μπλέ βιβλίο
 - Η Μίσα κάνει φίλους – Γαλάζιο βιβλίο
 - Τα φτερά του Νόρμαν – Πορτοκαλί βιβλίο
 - Τα ψεματάκια του Φιν – Ροζ βιβλίο
 - Η ανησυχία της Ρούμπι - Κίτρινο βιβλίο
 - Ο θυμός του Τόμι – Πράσινο βιβλίο
2. Το βιβλίο «Το Ξενοδοχείο των Συναισθημάτων» της Λίντια Μπράνκοβιτς
3. Έξι αντικείμενα (κουβέρτα, βαζάκι με μέλι, κόκκινο μπαλόνι, σχοινί, χαρτομάντηλα, κουτάκι δώρο
4. Επιδαπέδιος Χάρτης το «Νησί των Συναισθημάτων» (βλ. αρχείο Επιδαπέδιος Χάρτης)
5. Το Ζάρι των Συναισθημάτων
6. Μπλε πανί
7. Σωσίβιο
8. Αυτοκόλλητα σωσίβια
9. Επιδαπέδιος Χάρτης σε Α4 μέγεθος
10. Έξι πλαστικοποιημένες καρτέλες (σωσίβιο – βιβλίο) (βλ. αρχείο Κάρτες)

Προετοιμασία Εκπαιδευτικού Προγράμματος

Προετοιμάζουμε την αίθουσα: Επιλέγουμε μια ήσυχη γωνιά στον χώρο της βιβλιοθήκης (π.χ. την παιδική γωνιά) και προετοιμάζουμε τον χώρο για την υλοποίηση του προγράμματος:

Τοποθετούμε:

- τα μαξιλαράκια σε ημικόκλιο
- τον επιδαπέδιο χάρτη «Το Νησί των Συναισθημάτων»
- τα έξι αντικείμενα που βρίσκονται μέσα στη βαλίτσα
- το μπλε πανί
- το σωσίβιο και το βιβλίο «Το ξενοδοχείο των Συναισθημάτων»

Σε τραπεζάκια τοποθετούμε από μια πλαστικοποιημένη καρτέλα (σωσίβιο – βιβλίο), στην μια πλευρά είναι το χρώμα του σωσιβίου της κάθε ομάδας και στην πίσω πλευρά το εξώφυλλο του βιβλίου που θα μελετήσει η κάθε ομάδα.

Καλωσορίζουμε τα παιδιά και τα οδηγούμε στον χώρο όπου θα υλοποιηθεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Τα παιδιά κάθονται στα μαξιλαράκια.

Δίνουμε σε κάθε παιδί ένα αυτοκόλλητο/σωσίβιο με διαφορετικό χρώμα το οποίο θα βοηθήσει στη συνέχεια στο διαχωρισμό τους σε ομάδες (κάθε χρώμα αντιστοιχεί σε ένα από τα βιβλία που θα μελετήσουμε στη συνέχεια). Οι 6 ήρωες των βιβλίων έχουν να αντιμετωπίσουν μια δύσκολη κατάσταση την οποία θα μελετήσουμε στη συνέχεια.

Παιχνίδι Γνωριμίας - Το Ζάρι των Συναισθημάτων

Τα παιδιά κάθονται σε ημικύκλιο. Εμφανίζουμε ένα μεγάλο ζάρι, εξηγώντας ότι κάθε πλευρά του αντιστοιχεί σε ένα συναίσθημα (Αγάπη, Λύπη, φόβος, Αγωνία, Χαρά, Θυμός).

Κάθε παιδί με τη σειρά ρίχνει το ζάρι. Όταν το ζάρι σταματήσει, το παιδί συστήνεται λέγοντας το όνομά του και δημιουργεί μια πρόταση χρησιμοποιώντας το ρήμα «Νιώθω» και το συναίσθημα που έτυχε (Νιώθω αγάπη όταν..., Νιώθω λύπη όταν..., Νιώθω φόβο όταν..., Νιώθω αγωνία όταν..., Νιώθω χαρά όταν..., Νιώθω θυμό όταν...)

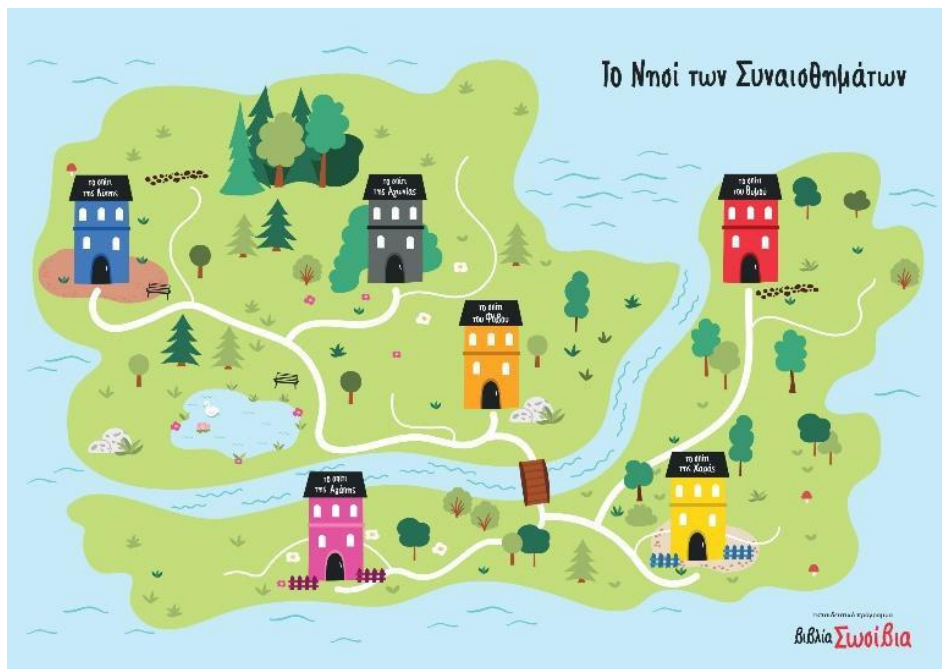
Στόχος αυτής της αρχικής δραστηριότητας είναι να βοηθήσουμε τα παιδιά να γνωριστούν καλύτερα, να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, και να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας μέσα από ένα διασκεδαστικό παιχνίδι.

Ανάγνωση Βιβλίου - Το Ξενοδοχείο των Συναισθημάτων

Ζητάμε από τα παιδιά να παρατηρήσουν τι βλέπουν μπροστά τους (μπλε πανί, σωσίβιο, βιβλίο) και να το περιγράψουν. Στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση για τους συμβολισμούς (μπλε πανί – θάλασσα) και τη σχέση μεταξύ των αντικειμένων που βρίσκονται πάνω σ' αυτό το πανί. Μέσα από ερωτήσεις προτρέπουμε τα παιδιά να βρουν ομοιότητες σε δυο φαινομενικά ασύνδετα αντικείμενα, όπως το βιβλίο και το σωσίβιο. Καταλήγοντας, τα παιδιά θα αντιληφθούν πως όπως τα σωσίβια σώζουν ζωές στο νερό έτσι και τα βιβλία μπορούν να θεωρηθούν «σωσίβια» του νου και της ψυχής μας προσφέροντας διέξοδο, βοήθεια και καθοδήγηση στην αντιμετώπιση δύσκολων καταστάσεων ή/και συναισθημάτων.

Παρουσιάζουμε στα παιδιά το βιβλίο «Το Ξενοδοχείο των Συναισθημάτων» και εξηγούμε ότι θα γνωρίσουμε τα συναισθήματα που «μένουν» σε αυτό το ξενοδοχείο (δίνουμε έμφαση στα συναισθήματα που γνωρίσαμε μέσα από το παιχνίδι με το ζάρι τα οποία είναι αυτά που θα συναντήσουμε ξανά στον επιδαπέδιο χάρτη). Αφού ολοκληρώσουμε την αφήγηση αναφέρουμε στα παιδιά πως το Ξενοδοχείο κάποια στιγμή κλείνει και τα Συναισθήματα επιστρέφουν πίσω στο σπίτι τους «Στο Νησι των Συνιθημάτων» και

αποκαλύπτουμε τον επιδαπέδιο χάρτη που βρίσκεται κάτω από το μπλε πανί. Στη συνέχεια ανοίγουμε τον επιδαπέδιο χάρτη που απεικονίζει το περίγραμμα ενός νησιού.

Δραστηριότητα: Επιδαπέδιος Χάρτης – Το Νησί των Συναισθημάτων

Καλούμε τα παιδιά να μας περιγράψουν τι παρατηρούν στον επιδαπέδιο χάρτη. Στη συνέχεια θυμίζουμε στα παιδιά ότι στο βιβλίο που διαβάσαμε τα συναισθήματα έπαιρναν διάφορα σχήματα, στη συνέχεια ρωτάμε «Αν τα συναισθήματα ήταν αντικείμενα, τι αντικείμενο θα ήταν;»

Τα παιδιά παρατηρούν τα αντικείμενα που βρίσκονται μπροστά τους και προσπαθούν να ταυτίσουν κάποιο αντικείμενο με το κάθε σπίτι των συναισθημάτων

Συσχέτιση συναισθημάτων με αντικείμενα (Ονομάζουμε – Ορίζουμε – Ταυτίζουμε):

- Λύπη : Μαντήλι που μαζεύει τα δάκρυα. Το μαντήλι μαζεύει τα δάκρυα και μετά στεγνώνει όπως και η λύπη που δεν είναι μόνιμη.
- Θυμός : Κόκκινο μπαλόνι που φουσκώνουμε μπροστά στα παιδιά. Αφήνουμε το μπαλόνι να ξεφουσκώσει χωρίς να τρυπήσει ή να σπάσει για να δείξουμε πως εκτονώνεται ήπια ο θυμός.
- Αγωνία: Σχοινί με δεμένο κόμπο στη μέση του. Ο κόμπος μπορεί να ξεδεθεί και να συζητηθεί πως έτσι φεύγει το άγχος και να συζητηθούν διαδικασίες απελευθέρωσης.
- Φόβος : Κουβέρτα για να κουκουλωθούν στο κρεβάτι. Κάτι που συχνά κάνουν τα παιδιά, αλλά ξεκουκουλώνεται και βλέπεις τον φόβο σου ανάβοντας το φως και ο φόβος μικραίνει, αποκτά πραγματικές διαστάσεις.
- Χαρά: Όμορφο κουτί δώρου (άδειο εσωτερικά, ώστε να συζητήσουμε την εναλλαγή από τη χαρά στην απογοήτευση).
- Αγάπη : Βαζάκι μέλι - που γλυκαίνει το μέσα μας, αλλά και που κερνώντας το δίνουμε αγάπη και γλυκαίνουμε και τους άλλους

Ζητάμε από τα παιδιά να σκεφτούν ένα αντικείμενο που θα τοποθετούσαν στο σπίτι κάθε συναισθήματος.

Μοιράζουμε κάρτες με τα έξι συναισθήματα στα παιδιά. Κάθε παιδί γράφει ή ζωγραφίζει ένα αντικείμενο που θα ταίριαζε, σύμφωνα με τις δικές του εμπειρίες, στο συναίσθημα που αναγράφεται στην κάρτα του.

Οι κάρτες τοποθετούνται ανώνυμα στα αντίστοιχα σπίτια των συναισθημάτων, χωρίς να τις διαβάσουμε, σ' αυτό το στάδιο.

Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι τα παιδιά να κατανοήσουν καλύτερα να συναισθήματα, να οπτικοποιήσουν αφηρημένες έννοιες όπως η αγάπη, η λύπη κ.α. και να συνδέσουν τα συναισθήματα με δικές τους εμπειρίες. Επιπλέον, η δραστηριότητα με τις καρτέλες διατηρεί την ανωνυμία των παιδιών και τους δίνει την ελευθερία να εκφραστούν και να γράψουν αυτό που πραγματικά νιώθουν.

Υπενθυμίζουμε στα παιδιά ότι στο ταξίδι της ζωής επισκεπτόμαστε καθημερινά τα σπίτια των συναισθημάτων, και αυτό είναι φυσικό και όμορφο. Ο/Η εμψυχωτής/τρια περπατάει πάνω στον χάρτη και αφηγείται μια σύντομη προσωπική ιστορία και μεταφέρεται από το ένα σπίτι στο άλλο. Με αυτό τον τρόπο φαίνονται οι συναισθηματικές εναλλαγές σε πολύ σύντομα χρονικά διαστήματα που αντιμετωπίζει ένας άνθρωπος. Επισημαίνουμε ότι το χρονικό διάστημα που θα μείνουμε σε κάθε σπίτι (συναίσθημα) εξαρτάται από εμάς (για παράδειγμα: ένας τρόπος για να μας βοηθήσει να βγούμε σύντομα από το σπίτι της λύπης είναι τα βιβλία - σωσίβια.)

Ενημερώνουμε τα παιδιά ότι όπως εμείς έτσι και οι ήρωες των βιβλίων μας αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις και επισκέπτονται πολύ συχνά τα διάφορα σπίτια των συναισθημάτων.

Πίνακες σεναρίου (Storyboard) – Διαδρομή Συναισθημάτων

Κάθε παιδιά έχει πάνω του ένα αυτοκόλλητο με διαφορετικό χρώμα σωσίβιο που είχαμε δώσει από την αρχή. Το κάθε χρώμα σωσιβίου αντιστοιχεί σε ένα από τα βιβλία του Τομ Πέρσιβαλ.

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες με βάση το χρώμα του σωσιβίου τους και κάθονται στα αντίστοιχα τραπεζάκια ανά ομάδες.

Ενημερώνουμε τα παιδιά πως ο ήρωας της ομάδας τους έχει να αντιμετωπίσει μια δύσκολη κατάσταση. Η κάθε ομάδα παίρνει έναν πίνακα σεναρίου (storyboard) με εικόνες από το

βιβλίο και φράσεις που ξεδιπλώνουν την πλοκή και τα παιδιά καλούνται να εντοπίσουν τη δύσκολη κατάσταση του ήρωα και να γράψουν το συναίσθημα που προκύπτει από κάθε σκηνή.

Έπειτα μοιράζουμε στην κάθε ομάδα τον χάρτη συναισθημάτων σε μέγεθος A4 (μικρογραφία του επιδαπέδιου χάρτη) για να σχηματίσουν με το χρώμα που αντιστοιχεί στον ηρώα/ηρωίδα τους τη συναισθηματική του/της διαδρομή. Το χρώμα θα είναι το ίδιο με το εξώφυλλο του βιβλίου.

Παρουσίαση – Διαδρομή συναισθημάτων στον επιδαπέδιο χάρτη

Στη συνέχεια κάθε ομάδα παρουσιάζει την ιστορία του/της ήρωα/ίδας που είχε να μελετήσει και με την βοήθεια του/της εμψυχωτή/τριας σχηματίζουν με ελεύθερο νήμα διαφορετικού χρώματος τη συναισθηματική πορεία κάθε ήρωα/ηρωίδας.

Σε κάποια βιβλία στεκόμαστε περισσότερα και συνεχίζουμε την ιστορία κάνοντας ερωτήσεις του τύπου «Πιστεύετε πως η Κόνι δεν θα απογοητευτεί ξανά; Δεν θα ξανανιώσει θυμό;» Μέσα από τέτοιες ερωτήσεις τα παιδιά θα μπορέσουν να αντιληφθούν τον κύκλο των συναισθημάτων.

Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να αντιληφθούν τα παιδιά πως μπορούν τα βιβλία να λειτουργήσουν ως «σωσίβια» που θα μας «σώσουν» από δύσκολα συναισθήματα που μας προκαλούν δύσκολες καταστάσεις που μπορεί να βιώνουμε στην καθημερινότητά μας. Καθώς η κάθε ομάδα αναλύει την κατάσταση που βρίσκεται ο/η ήρωας/ίδα του βιβλίου τους και τον/την «οδηγούν» στον χάρτη των συναισθημάτων, έχουν την ευκαιρία να αναγνωρίσουν ότι τα συναισθήματα δεν είναι γραμμικά, μπορούν να εναλλάσσονται, να αλληλοεπιδρούν ή να εξελίσσονται. Η έννοια της εξελικτικής διαδρομής των συναισθημάτων μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να αντιληφθούν ότι τα συναισθήματα είναι προσωρινά και ότι μπορούν να επηρεαστούν από τις καταστάσεις και τις επιλογές μας.

Στο τέλος διαβάζουμε τις κάρτες των παιδιών που είχαν τοποθετήσει δίπλα από τα σπίτια των συναισθημάτων.

Ημερολόγιο Λογοτεχνικής Ενδυνάμωσης

Τα παιδιά θα πάρουν μαζί τους ένα «Ημερολόγιο Λογοτεχνικής Ενδυνάμωσης», στο οποίο θα μπορούν να καταγράφουν φράσεις ή σκέψεις από τα βιβλία που διάβασαν ή πρόκειται να διαβάσουν και να παρουσιάσουν κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Σκοπός είναι κάθε παιδί να δημιουργήσει το προσωπικό του ημερολόγιο το οποίο θα μπορεί να ανατρέχει όποτε νιώθει πως το χρειάζεται.

Ολοκληρώνοντας το εκπαιδευτικό πρόγραμμα υπενθυμίζουμε στα παιδιά πως εμείς είμαστε οι ήρωες του δικού μας βιβλίου και πως κάθε συναίσθημα είναι μέρος το

«ταξιδιού» μας και τα βιβλία είναι εδώ για να μας το θυμίζουν.

Με την βοήθεια τους: Ακούμε, Αγκαλιάζουμε, Αποδεχόμαστε τα συναισθήματά μας!

Τραγούδι Βιβλία Σωσίβια

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με το τραγούδι “Βιβλία σωσίβια”

Με βάση τις ιδιαιτερότητες, τις ανάγκες και τις ιδιόζουσες συνθήκες της κάθε σχολικής μονάδας, το πρόγραμμα μπορεί να αναπροσαρμόζεται ανάλογα από τον/την υπεύθυνη εκπαιδευτικό. Στο τέλος του προγράμματος μπορούν τα παιδιά να βάλουν στη βαλίτσα γράμματα, σχέδια με τις εντυπώσεις τους. Στόχος είναι τα παιδιά να έχουν επικοινωνία με την Υφυπουργό Πολιτισμού Δρ. Βασιλική Κασσιανίδου και ταυτόχρονα να γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος μέσα από τα παιδιά. Αυτό θα μας επιτρέψει να σχεδιάσουμε στο μέλλον περισσότερες δραστηριότητες με βάση τις ανάγκες και επιθυμίες των παιδιών.

